

A schengeni elvek szerinti határforgalom-ellenőrzés tartalmi elemei Magyarországon 2016-ban¹

BALLA József²

Az irreguláris migráció megelőzésére/kezelésére nem elegendő csak a határőrizetre ható intézkedések foganatosítása, mivel az integrált határigazgatás, több, egymásra épülő, egymást nem nélkülöző rendszerelemből épül fel, amelynek ez csak az egyik eleme. A határforgalom-ellenőrzésének előírás szerinti tartalommal bíró végrehajtása legalább olyan hozzáadott értéket képvisel a migráció kezelésében, mint a határőrizet. Kiemelt jelentőséggel bír a megbízható személyazonosítás és a járművek - kockázati szempontból leginkább a tehergépkocsik a teherszállító vonatok - rejtekhelyeinek ellenőrzése.

Kulcsszavak: határőrizet, határforgalom-ellenőrzés, biztonság, tömeges bevándorlás, illegális migráció

„A határforgalom-ellenőrzés a lehető legkevésbé tartsa fel az utasforgalmat, egyúttal akadályozza meg a jogellenes cselekmények elkövetését.”³

Az Európai Unió és a schengeni térség biztonságának megteremtése valamennyi, a szabad mozgás uniós jogával rendelkező személy alapvető „létszükséglete”. A szabadság, a biztonság és a jog olyan értékek, amelyek szerves részét képezik az európai társadalmi modellnek és meghatározó elemei az európai integrációnak. E három elv térségének egy olyan egységes területnek kell lennie, ahol alapvető értéként érvényesülnek az Európai Unió Alapjogi Chartájában foglalt emberi jogok, ahol az emberi méltóságot és más jogokat is a tisztelet övezi.⁴

¹ A mű, a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 azonosító számú, „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” című kiemelt projekt, „A jó kormányzást célzó tény-alapú közszolgálat-fejlesztés hatásvizsgálata és kutatási megalapozása” alprojektjének, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem kiválósági programban/Egyed István Posztdoktori Programban az „Az úti okmányok hamisítási módszereinek és a határforgalom-ellenőrzési technológiák ok-okozati összefüggéseinek vizsgálata 1989–2016 között” címmel végzett kutatás keretében készült.

² BALLA József dr., r. alezredes, docens, NKE Rendészettudományi Kar, Határrendészeti Tanszék József BALLA dr., police lieutenant-colonel, docent, NUPS Faculty of Law Enforcement Border Police Department orcid.org/azonosító: 0000-0002-6113-5350, balla.jozsef@uni-nke.hu

³ III. Nemzetközi Határrendészeti Konferencián részt vevő, 20 ország határrendészeti képviselői által elfogadott CHARTA, Siófokon 1995. május 2-3. Forrás: Országos Rendőr-főkapitányság Rendészeti Főigazgatóság Határrendészeti Főosztály, 2016.

⁴ Rapčan–Rapčanova (2010) 139–154.

„Európai Uniónk – legalábbis bizonyos tekintetben – egzisztenciális válságban van.”⁵ – hangsúlyozta az Európai Bizottság elnöke. Mit is jelent Európa az itt élő embereknek? Mindenekelőtt a biztonságot, ahol nem kell tartani például a fegyveres konfliktusoktól, a faji, vallási üldöztetéstől, de joga van mindenkinek a szabad mozgáshoz és munkavállaláshoz, az anyagi javak megszerzéséhez, s az emberhez méltó, mindennapi életvitel gyakorlásához. Sokan úgy vélik, hogy ez jó alapot jelent a hosszú távú családtervezéshez és a megélhetéshez, s célként határozzák meg ennek elérését. Védelmet nyújt állampolgárainak, és tiszteletben tartja, elfogadja és magáénak vallja többek között az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát,⁶ amely kimondja azt is, hogy minden személynek joga van minden országot, ideértve saját hazáját is, elhagyni, illetve az üldözés elől más országban menedéket keresni és a más ország nyújtotta menedéket élvezni.

A Nemzeti Biztonsági Stratégia egész sor feladatot határozott meg a migráció elleni küzdelemben. Egyebek között a schengeni csatlakozásból fakadó feladatok, a külső határok fokozott védelmének eredményes megvalósítása, a magyar rendvédelmi és migrációs, valamint a migrációval kapcsolatos feladatok végrehajtásában közreműködő szervek hatékonyabb együttműködését követelik meg. A szükséges nemzeti és nemzetközi támogatás nélkül nem várható, hogy az érintett szervezetek hatékonyan lépjenek fel az illegális migráció megjelenési formái ellen.⁷

A migráció kezelése valós, napi aktuális kérdéssé vált.⁸ Mint ismeretes, hazánkban 1946–47 fordulóján már lezajlott egy tömeges menekülés, menekültügyi válsághelyzet a csehszlovák–magyar államhatáron,⁹ amelynek kezelése a Honvéd Határőrség és a rendőrség feladata volt.¹⁰ Szinte lehetetlen kiigazodni a migrációs elméletek között, s a XXI. század vívmányai sem segítik ezen eligazodást, hiszen a „migráció” kifejezésre keresve, az internet mintegy 583 ezer találatot nyújt számunkra, csöppet sem megkönnyítve a helyzetet. Mégis mi az, ami a migrációban veszélyt jelent számunkra? Más kulturális értékek honosodnak meg, válnak meghatározóvá? Más értékrendek, magatartási formák, az európaiától eltérő, deviánsnak tűnő viselkedések hatására a közbiztonság és a szubjektív biztonságérzet negatív irányba változik? Csökken a munka lehetőség és az elvégzett munka értéke, megbecsülése? Véleményem szerint a köznapi ember számára ilyen és ehhez hasonló kérdések fogalmazódnak meg elsődlegesen, amikor a migrációról kapnak tájékoztatást a médián keresztül.

A migráció mint vándorlás társadalmi jelenség, amelynek jeles kutatói, tudósai vannak. „A migráció típusainak éles elhatárolása egyébként sem könnyű, mert az egyes típusok rendszerint keverednek egymással, valamint a migrációnak olyan atipikus formái is léteznek, amelyek nem az emberi mozgással, hanem az államhatár megváltozá-

⁵ Az Unió Helyzete 2016: Jean-Claude Juncker, az Európai Bizottság elnökének beszéde 2016. szeptember 14. Forrás: ec.europa.eu/commission/state-union-2016_hu (2017. 03. 10.)

⁶ Forrás: www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/hng.pdf (2017. 03. 10.)

⁷ Deák–Gáspár–Háncs–Révai (2016) 8.

⁸ Balla (2016) 354–364.

⁹ Ez a lakosságcsere egy kényszermigráció volt.

¹⁰ Fórizs (2015) 149–163., Fórizs (2014) 53–64.

sával, avagy államok megszűnése vagy új államok létrejötte miatt fordulnak elő.”¹¹ A cé-
lom nem az, hogy a migrációt és annak kiváltó okait kutassam, hanem azt vizsgálom,
hogy milyen válaszok adhatóak az államhatár védelmére, különösen a határforgalom-
ellenőrzés tartalmi elemeinek tükrében.

A magyar rendvédelmi szervek tevékenységének eredményessége alapvetően függ
attól, hogy milyen hatékonysággal és hatásokkal tudja a távoli és közeli, biztonságot
veszélyeztető góccokat kezelni.¹² Valamennyi rendvédelmi szerv számára a komplex biz-
tonságon alapuló szemlélet, a kooperatív és koordinatív hozzáállás teremti meg a kor-
szerű tevékenység feltételeit.¹³ Az illegális migráció kezelésének leghatékonyabb eszkö-
ze és módszere a távolságtartás, vagyis az, hogy lehetőség szerint helyben, a kiindulás
helyszínén kell hatékony lépéseket tenni annak kezelésére. Ehhez nem elegendő egy-
egy intézkedést meghozni, hanem komplex intézkedéscsomagokban, biztonságnövelő
rendszerekben kell gondolkodni.

A biztonság mértékét, nagyságát befolyásolják azok a tényezők, amelyek nem enge-
dik vagy éppen megnehezítik a migránsoknak az új környezetbe történő letelepedését,
a beilleszkedését. A migráció megfogalmazásának számtalan változatával találkozha-
tunk. A különböző szempontok szerinti csoportosításokról és a tartalmi elemek vizs-
gálatán alapuló meghatározásokról tudományos igényességgel tájékozódhatunk Ritecz
György és Sallai János könyvéből.¹⁴ Ugyancsak tudományos elemzések segítségével bő-
víthetjük ismereteinket többek között az irreguláris migráció büntetőjogi aspektusai-
ról,¹⁵ a migrációkezelésről,¹⁶ a migráció és az idegenellenesség kihívásairól¹⁷ és hazánk
határellenőrzésben vállalt szerepéről¹⁸ is.

A schengeni eszme egyik alaptézise a belső határok szabad átjárhatósága, amely
következtében keletkezett biztonsági deficit kezelésének meghatározó eszköze az in-
tegrált határigazgatás¹⁹ harmadik dimenziójába tartozó négylépcsős beléptetés-ellen-
őrzési modell harmadik elemét alkotó határellenőrzés.²⁰ „Ugyanakkor olyan hangok is
hallhatók, amelyek a belső határokon történő ellenőrzés megszüntetését éppen ellen-
tétesen, biztonságuk fenyegetéseként érzékelik.”²¹ Magyarországot mint a schengeni
térsg teljes jogú tagját 2015-ben eddig szinte soha nem látott mértékű irreguláris mig-
ráció érte el,²² amely kezelése a zöldhatár őrizetében kívánt elsődleges intézkedéseket.

¹¹ Hautzinger (2016) 11.

¹² Balla (2017) 83–100., Zsigovits (2015) 65–70.

¹³ Teke (2007) 26.

¹⁴ Ritecz–Sallai (2016) 169.

¹⁵ Hautzinger (2015) 49–68.

¹⁶ Görbe Attiláné Zán (2013) 193–208.

¹⁷ Görbe Attiláné Dr. Zán (2015) 33–48.

¹⁸ Kovács (2015) 69–84., Kovács (2001) 117.

¹⁹ Az EU schengeni katalógusa, Külső határellenőrzés, Kiutasítás és visszafogadás, Ajánlások és legjobb gyakorlatok.
Forrás: register.consilium.europa.eu/doc/srv?!=HU&f=ST%207864%202009%20INIT (2017. 03. 10.)

²⁰ Kovács (2008) 131–144., Kiss (2015) 15–26.

²¹ Varga (2000) 75.

²² Ritecz (2016b) 174–189.

Az Alaptörvény²³ 46. cikke a rendőrség alapvető feladataként nevesíti az államhatár védelmét. Ennek elemeit az 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről²⁴ tartalmazza részletesen. A jogszabályi meghatározás vizsgálatával további tevékenységi területeket lehet elhatárolni, amelyek nem alá-főlé rendeltségi viszonyban állnak egymással, hanem mellérendelt szerepet töltenek be, és rész-egészet képeznek. Elhatárolható a határőrizet, a határforgalom-ellenőrzés és az államhatárral kapcsolatos tevékenységek²⁵ végzése – szakterminológiában határképviselő.

Az államhatár őrzése jelenti a határőrizetet, amely tevékenységet a határterületen²⁶ – bizonyos települések közigazgatási területén –, folyamatos szolgálati tevékenységgel kell végrehajtani annak érdekében, hogy a rendőr az államhatár rendjét sértő vagy veszélyeztető cselekményeket megelőzze, felderítse és megszakítsa.²⁷ Véleményem szerint a határőrizet nemzeti/hazai meghatározása összhangban van a schengeni értelmezéssel, amely szerint a határőrizet: „a határok őrizete a határátkelőhelyek között, valamint a határátkelőhelyeknek a hivatalos nyitvatartási időn túli őrizete, a határforgalom-ellenőrzés megkerülésének megakadályozása érdekében.”²⁸ Ennél a megközelítésnél egyértelműen látható, hogy az államhatár csak a határátkelőhelyen, annak nyitvatartási idejében léphető át jogszerűen, és azért kell a két átkelőhely közötti államhatárt őrizni, hogy a határforgalom-ellenőrzést ne lehessen megkerülni, akkor sem, ha két átkelőhely között több tíz kilométer távolság van. A határőrizet és a határforgalom-ellenőrzés egymással kölcsönhatásban lévő, egymásra hatást gyakorló szimbiózisban van. Ez azt eredményezi, hogy ha az egyik területen olyan intézkedés bevezetésére kerül sor, amely hatással van az addig „megszokott” tiltott határátlépés elkövetési magatartásra, akkor alapvetően két következménnyel kell számolni. Elsődlegesen azzal, hogy az elkövetők magatartása nem változik, a meghozott intézkedésnek nincs „terelő” hatása és tovább folytatódik az adott területen, marad a zöldhatáron. Másodlagos következményként kell figyelembe venni azt, hogy a zöldhatár tiltott átlépése helyett az elkövetők a határátkelőhelyet választják és a határforgalom-ellenőrzés során próbálják meg a tiltott határátlépést. Az elkövetési módszerek között számolni kell az ellenőrzés megkerülésével, a járműben megbújással és a hamisított úti és jogosultságot igazoló okmányok/dokumentumok felhasználásával is.

Magyarországon a legkritikusabb (magyar–szerb) határszakaszra, 2015. június 15-én született kormányzati döntés arról, hogy fizikai akadályt kell telepíteni.²⁹ A kivitelezés megkezdésének jogszabályi alapjául szolgáló, a rendkívüli bevándorlási

²³ Magyarország Alaptörvénye. Forrás: njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=140968.322953 (2017.02.18.)

²⁴ 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről 1. §. Forrás: njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=21269.314601 (2017.03.14.)

²⁵ Kiss (2000) 107–116.

²⁶ 330/2007. (XII. 13.) Korm. rendelet a határterületről, valamint a határátkelőhely területére nem határátlépés céljából történő belépés és tartózkodás szabályairól. Forrás: njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=112633.269496 (2017.02.18.)

²⁷ 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet a rendőrség szolgálati szabályzatáról, 62. §. Forrás: njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=137964.314429 (2017.02.18.)

²⁸ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/399 rendelete a személyek határátlépésére irányadó szabályok uniós kódexéről (Schengeni határ-ellenőrzési kódex). Forrás: eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=OJ:L:2016:077:FULL&from=HU (2017.03.14.)

²⁹ Kovács (2015) 69–84.

nyomás kezelése érdekében szükséges egyes intézkedésekről szóló 1401/2015. (VI. 17.) számú kormányhatározat, mintegy 175 km hosszúságban, 4 m magas határőrizeti célú ideiglenes kerítés létesítésének előkészítését rendelte el.³⁰ Az adott határszakaszon az Ideiglenes Biztonsági Határzár (a továbbiakban: IBH) kiépítése a terepviszonyokhoz igazodva 21 féle műszaki megoldással történt. Az IBH a fizikai megvalósítása mellett jogi védelmet is kapott, mivel annak átlépése, megrongálása, illetve az építési és karbantartási munkák akadályozása bűncselekménynek minősül. A határszakasz teljes lezárására 2015. szeptember 15-én került sor, amely időpontot követően az irreguláris migráció iránya szinte azonnal a magyar–horvát határszakaszra terelődött át, ahol szintén IBH telepítése vette kezdetét. Ezen határszakaszon a jelentősen eltérő terepviszonyok miatt az IBH kiépítése 43 féle műszaki tartalommal, 2015. október 16-án fejeződött be, amellyel megvalósult a zöldhatár fizikai akadállyal történő lezárása a teljes déli határszakaszon. A mesterséges, mozgást gátló/akadályozó műszaki megoldás telepítésével drasztikusan lecsökkent a zöldhatáron elkövetett tiltott határátlépések száma Magyarországon.³¹ Ezt a csökkenést jól szemléltetik a statisztikai adatok, ahol az illegális migrációhoz kapcsolódó jogellenes cselekmények száma a 2015-ös 430 607-ről, 2016-ra 36 517-re csökkent. A csökkenés mértéke 394 090 (–92%). Ha viszont csak a két év decemberét hasonlítjuk össze, akkor nem lehet ilyen irányú és arányú változást tapasztalni, mert 2015 decemberében 1920, míg 2016 decemberében 1960 (+40) illegális migrációhoz kapcsolódó jogellenes cselekmény következett be. Fontos megjegyezni, hogy 2015 decemberében már funkcionált az IBH, tehát jelentős visszatartó erőt képzett az azt megelőző hónapokhoz viszonyítva.

A magyar–horvát határszakaszon 2015-ben 186 271 főt vontak eljárás alá tiltott határátlépés és annak kísérlete miatt. Ez a 2015-ös összes szabálysértésnek (414 237 fő) a 45%-a. A magyar–szerb határszakaszon 205 786 fő követte el az említett cselekményt, amely az összes elkövetési szám 49,6%-a.³² Ha csak ezt a két számot nézzük, akkor azt a következtetést vonhatjuk le, hogy szinte azonos a két határszakasz leterheltsége, de figyelemmel kell lenni arra, hogy eltérő a hosszuk (magyar–szerb határszakasz: 175 km; magyar–horvát határszakasz: 344 km). Ha tovább elemezzük a magyar–horvát határszakasz 186 271 főjét, akkor azt állapíthatjuk meg, hogy szeptemberben 88 239 fővel és októberben 96 600 fővel szemben intézkedtek, ami összesen 184 839 fő, vagyis az összes magyar–horvát határszakaszos elkövetés 99%-a. A következtetés az lehetne, hogy két hónap alatt 184 839 fő elfogására került sor. A valóság viszont ennél még drámaibb!

A magyar–szerb határszakasz ideiglenes biztonsági határzárral történő lezárására 2015. szeptember 15-én került sor. Itt augusztus végéig 155 480 fő, szeptember végéig 204 296 fő elfogása történt meg. A két szám 48 816 fős különbözete 14 nap alatt

³⁰ A rendkívüli bevándorlási nyomás kezelése érdekében szükséges egyes intézkedésekről szóló 1401/2015. (VI. 17.) számú kormányhatározat, *Magyar Közlöny*, 83. szám.

³¹ Balla–Kui (2016) 222–238.

³² Országos Rendőrfőkapitányság Határrendészeti Helyzetkép 2015. XII. Forrás: www.police.hu/sites/default/files/hatarrendeszet_hk_2015.12.pdf (2016. 12. 10.)

realizálódott. A magyar–horvát határszakaszon augusztus végéig, nyolc hónap alatt mindösszesen 381 fő elfogására került sor. Ahogy az előző adatokból kitűnik, szeptemberben és októberben 184 839 fő lépte át az államhatárt engedély nélkül, meg nem engedett módon.³³ Valójában ez nem két, hanem csak egy hónapnak az eredménye, mert szeptember 15-ig még a magyar–szerb határszakasz volt a valószínű mozgási irány – amit a 48 816 fős elfogás is alátámaszt –, illetve a magyar–horvát határszakasz ideiglenes biztonsági határzárral történő lezárása 2015. október 17-én történt meg, tehát az októberi 96 600 fős elfogás mindössze csak 16 naphoz köthető. A magyar–horvát határszakaszon 2015 novemberében és decemberében nem volt tiltott határátlépés miatti intézkedés.

Tiltott határátlépés és kísérlete miatt 2015-ben összesen 413 043 (megjegyzendő, hogy a 2015. decemberi Határrendészeti Helyzetképben 414 237 fő szerepel, de a 2016. decemberiben már az előbb említett szám van), míg 2016-ban 19 069 fővel szemben kellett intézkedést foganatosítani, ami 95%-os csökkenést jelent. Ezzel együtt viszont 2015 decemberében 197 fő, míg 2016 decemberében 362 fő kísérelt meg, illetve követett el tiltott határátlépést, amely 84%-os növekedést jelent az előző év, hasonló időszakához viszonyítva.³⁴ Jelenleg csökkenő tendencia tapasztalható, mert ez év januárjában 252 fő volt ezen személyek száma.³⁵ Összességében megállapítható, hogy az IBH elérte a kívánt célt,³⁶ de az irreguláris migránsok további, elszánt kísérleteket folytatnak hazánk déli határain a schengeni térség „meghódítása” érdekében. Félő, hogy a magyar–szerb határszakasz Ceutához és Melillához hasonlóan beírja magát *A bevándorlás fekete könyvébe*³⁷ és szintén Európa ostromlott erődjévé válik.

A határőrizet mellett reális kockázati tényezőként kell számolni a határforgalom-ellenőrzés „támadás alá vételével”, és fel kell készülni arra, hogy itt is megjelennek, illetve tovább növekszik azon személyek száma, akik a zöldhatáron nem látnak reális esélyt az államhatár illegális átlépésére.

Mit is jelent a határforgalom-ellenőrzés és milyen elvek alapján kell azt végrehajtani? A fogalom tisztázásához elsődlegesen vizsgáljuk meg a *Rendészettudományi szöszedet*³⁸ értelmezéseit, amely az alábbi négy meghatározást tartalmazza:

- „1. A határátkelőhelyeken végzett ellenőrzés annak megállapítására, hogy a személyek, beleértve az azok birtokában lévő közlekedési eszközöket és tárgyakat, beléptethetők-e a tagállamok területére, illetve elhagyhatják-e azt.
2. A Rendőrség illetékes szervezetének a határőrizetről szóló törvény és más vonatkozó jogszabályok alapján a határforgalom számára megnyitott határátkelőhelyeken történő ellenőrzés.

³³ A kérdést már boncolgatta tanulmányában Ritecz György (2016a) 109–139.

³⁴ Országos Rendőrfőkapitányság Határrendészeti Helyzetképek 2016. XII. Forrás: www.police.hu/sites/default/files/hatarrendeszet_hk_2016_12.pdf (2017. 03. 10.)

³⁵ Országos Rendőrfőkapitányság Határrendészeti Helyzetképek 2017. I. Forrás: www.police.hu/sites/default/files/hatarrendeszet_hk_2017_01.pdf (2017. 03. 10.)

³⁶ Varga (2016b) 92–108.

³⁷ Milborn (2008) 239.

³⁸ *Rendészettudományi Szöszedet. A magyar rendészeti szervek által gyakran alkalmazott szakmai szócikkek gyűjteménye.* Készült az IRM Oktatási Főigazgatóság, valamint a Magyar Rendészettudományi Társaság, megbízásából, Budapest, 2008., 180. Forrás: rendeszet.hu/rendeszeti-szoszedet (2017. 01. 18.)

lőhelyeken, vagy az ellenőrzésre kijelölt más helyen folytatott olyan szolgálati tevékenysége, amely a személyek, járművek, szállítmányok és ezek okmányai megvizsgálására, jogszerű átléptetésére továbbá a határ jogellenes átlépésének és a hatáskörbe tartozó más jogsértő cselekményeknek megakadályozására irányul.

3. A határforgalomban részt vevő személyek, járművek, szállítmányok államhatáron való áthaladása jogszerűségének útiokmányok alapján történő ellenőrzése az erre feljogosított szervek, személyek részéről.
4. Az átléptetés szándékain alapuló határátlépés menetének szakszerű lebonyolítása. A Rendőrség erre hivatott szervezetei általi ~ célja a tiltott határátlépések, különféle anyagok tiltott átvitelének, a határátlépési tilalom alá eső személyek átjutásának megakadályozása, az útiokmány eredetiségének, érvényességének, az azt felmutató személy azonosságának, továbbá az átléptetés egyéb feltételeinek ellenőrzése.”

A fogalmak vizsgálatából egyértelműen megállapítható, hogy az első meghatározás a Schengeni Határ-ellenőrzési Kódex³⁹ (a továbbiakban: Kódex) szerinti tartalommal bír, vagyis azonos, onnan átvett elveknek megfelelő. A másik három értelmezésre azt mondhatjuk, hogy résztartalmi elemekkel bővíti az alaptartalmat és a végrehajtásra jogosult szervezetekre és metodikára is megállapításokat tesz. A határforgalom-ellenőrzés végrehajtását további kategóriákra lehet bontani, mint például az önálló és a közös, az egymegállásos és a kézből kézbe, vagy éppen a minimum és az alapos ellenőrzési metodika.

A határforgalom-ellenőrzés tartalmi változásainak vizsgálata szempontjából értékes lehet annak megállapítása, hogy az adott társadalmi berendezkedés hatással van-e ezen tényezőre.

Például egy, a *Belügyi Szemle* Külföldi Figyelőjében közölt cikkfordítás, már 1968-ban érintette – a mai migráció egyik jelenségét – a menekültek kérdését. A problémát első sorban nem politikai oldaláról, hanem a nemzetközi forgalom szempontjából vizsgálva. Azért is volt indokolt foglalkozni ezzel a kérdéssel, mert a „menekültprobléma” jogi rendezése Magyarországon és a szocialista táborban akkoriban még csak elkezdődött.⁴⁰

A kérdés politikai aspektusa akkor jelentkezett, ha a szocialista országok külföldre illegálisan eljutott állampolgárai minősíthetők-e menekültnek, hisz „»az a személy, aki rendes tartózkodási helye államának útlevelével rendelkezik, minősíthető-e menekültnek?» Magyarországon nem volt arra vonatkozó jogszabály, hogy ezt az utazási okmányt hazánkban elismerik-e vagy sem, ezért nem lehetett ezt a kérdést rendezettnek tekinteni. »Az okmány elismerése ugyanis az egyezmény függelékének tekintett rendelkezés folytán csak az abban részes államok számára kötelező, következésképpen,

³⁹ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/399 rendelete a személyek határátlépésére irányadó szabályok uniós kódexéről (Schengeni határ-ellenőrzési kódex). Forrás: eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32016R0399 (2017. 03. 10.)

⁴⁰ Deák (2016a) 43–74.

ha valamely, az egyezményhez nem csatlakozott állam (mint pl. a Magyar Népköztársaság) ezt az okmányt elismerné, erre vonatkozólag jogszabályi rendelkezéssel kellene intézkednie. Ilyen magyar jogszabály hiánya egyértelműen arra utal, hogy ezt az utazási okmányt útleveként vagy útlevelepótló okmányként⁴¹ nem ismerhették el a magyar határőrizeti szervek.

Az összehasonlításhoz a teljesség igénye nélkül, de eltérő társadalmi viszonyok figyelembevételével választottam ki a forgalomellenőrző pontok részére kiadott határforgalom ellenőrzési szabályzatot, amelyet a Belügyminisztérium⁴² Határőrség Országos Parancsnoksága, az ÁBTL-4.2.-10-21/8/1969/2 számon adott ki 1969-ben, HT-4 „Szigorúan Titkos”⁴³ minősítéssel, amely a határforgalom ellenőrzésre az alábbi tartalmat határozta meg:

„A FEP⁴⁴ feladata:

- a határforgalomban részt vevő személyek útiokmányainak ellenőrzése, az érvényes okmánnyal vagy engedéllyel rendelkező személyeknek a határon való átléptetése, a forgalom adatainak nyilvántartása, jelentése;
- hamis, vagy hamisított útiokmányok felfedése, használóinak leleplezése; egyéb okból érvénytelen útiokmánnyal, útiokmány, vagy engedély nélkül, továbbá más meg nem engedett módon való határátlépés megakadályozása, határsértők és segítők elfogása;
- az államhatáron átmenő járművek és szállítmányok ellenőrzése határsértők és tiltott anyagok felfedése céljából;
- az államhatáron átmenő katonai szállítmányok, katonai személyek átléptetése;
- a FEP-re háruló állambiztonsági teendők ellátása;
- a felhatalmazás alapján vízumok, valamint fegyver (és lőszer) kísérő igazolványok kiadása;
- a FEP elhelyezési körletének és szolgálati helyeinek védelme;
- a határforgalom ellenőrzése során a Belügyminisztérium más szerveinek és a vámhivatalok munkájának segítése.”

A jelenleg hatályos⁴⁵ Határforgalom-ellenőrzési szabályzat⁴⁶ konkrétan nem tartalmazza a fogalom meghatározását, mivel azt a Kódex határozza meg és közvetlenül alkalmazandó Magyarországon is. Tartalmazza viszont a végrehajtandó szolgálati feladatokat, ahol az első vonalas ellenőrzést végrehajtó útlevelezései feladatok között nevesíti az alábbiakat:

⁴¹ Deák (2016b) 28.

⁴² A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 08. számú parancsa, Budapest, 1969. évi július hó 23-án.

⁴³ Az 1995. évi LXV. tv. 28. §-ára figyelemmel a minősítését megszüntették.

⁴⁴ A Határőrség alapvető feladatai közül a határforgalom-ellenőrzését a forgalomellenőrző pontok (FEP-ek) látták el az adott időben.

⁴⁵ Az Európai Parlament bel- és igazságügyi bizottságának döntése után a miniszterek tanácsa 2016. december 5-én elfogadta a szisztematikus ellenőrzés bevezetésére vonatkozó uniós bizottsági javaslatot, amely a Határforgalom-ellenőrzési szabályzat módosítását is igényli.

⁴⁶ 24/2015 (X. 15.) ORFK Utasítás

- „a határátkelőhelyen átlépésre jelentkező személyek jogszerű átléptetése, a járművek és szállítmányok ellenőrzése;
- a jogsértő cselekmények felfedése és a szükséges intézkedések megtétele;
- a határforgalom-ellenőrzés rendjét és technológiáját szabályozó rendelkezések, továbbá az adatvédelmi, a baleset-elhárítási, valamint az együttműködési szabályok betartása és
- a statisztikai, jelentőszolgálati feladatok ellátása.”

Igaz, hogy a tartalmi elemek vonatkozásában a jelenlegi szabályozás tömörebb, de figyelembe kell venni a vonatkozó jogszabályokban és belső normákban meghatározott előírásokat is, amelyek végrehajtása, betartása és betartatása szintén kötelezettséget ró a végrehajtásért felelős személyre. Az, hogy pontosan mit is kell végrehajtani az útlevelkezelőnek, ezen szabályzat mellett – amely az egyes ellenőrzések konkrét sorrendjét és tartalmi elemeit is lépésről lépésre meghatározza – a munkaköri leírása szabályozza, amely tartalmazza a többek között a feladatait is.

Ha már történeti szempontból is vizsgáljuk ezen szakmai kérdést, akkor érdemes arra is figyelmet fordítani, hogy a rendszerváltás előtt, amikor a határforgalom-ellenőrzését még nem csak hivatásos állományú határőrök látták el, akkor a sorállomány részére kézikönyv is tartalmazta a végrehajtandó feladatokat. Ismét csak kiragadott példaként a Belügyminisztérium Határőrség Országos Parancsnoksága, a 0056/261/1982. számon 1982-ben, „Szolgálati használatra!” minősítéssel, kiadta a *Kézikönyv a BM Határőrség határforgalom ellenőrzésében részt vevő sorállomány részére* segédletet. A határforgalom-ellenőrzési feladatokat az alábbiak szerint tartalmazta:

- „az utasok útleveleinek ellenőrzése, átléptetése;
- az útlevel, vagy engedély nélkül, érvénytelen, hamis, továbbá más személy részére kiállított útlevellel történő határátlépések megakadályozása;
- az államhatáron áthaladó járművek és szállítmányok ellenőrzése;
- tiltott anyagok kivitelének, behozatalának megakadályozása;
- személyek, járművek és szállítmányok áthaladásának, átvételének ellenőrzése;
- a vám- és devizagazdálkodást sértő büntettet, vagy más bűncselekményt, szabálysértést elkövetők feltartóztatása;
- a határforgalom adatainak nyilvántartása és jelentése.”

A múlt és a jelen, kiragadott, de összehasonlításra teljes mértékben alkalmas, a határforgalom-ellenőrzés végrehajtását szabályozó normák vizsgálata alapján véleményem szerint egyértelműen megállapítható, hogy a tartalmi elemek tekintetében nincs eltérés, a cél azonos, függetlenül attól, hogy milyen az adott társadalmi berendezkedés, amely szempontból Magyarország ideális, mint a vizsgálat tárgya/alanya. Az eltérést az ellenőrzés tartalmában, technikai támogatottságában kell keresni.

A rendszerváltás előtt a határforgalom-ellenőrzésére a „totális” ellenőrzés elve volt jellemző. „Ezen időszakban szinte kizárólagos követelményként jelentkezett a biztonság érvényesítése. Ennek érdekében igen szigorú feltételekhez kötötték az utazáshoz szükséges okmányok kiadását, valamint az államhatár átlépése során mindenkit- és mindent tételesen-, minden részletre kiterjedően ellenőriztek és az adatokat rögzítették.”⁴⁷ A totális határforgalom-ellenőrzés a második világháború után kialakult két világrendszer éles szembenállását tükrözte. Ez egy gyakran használt kifejezés, de általánosan elfogadott definíciója nem ismert, tartalmát szinte mindenki egyként értette.⁴⁸ Legjobban talán az alábbi meghatározás szemlélteti, hogy mit is jelentett a totalitás: „Ebben az időszakban a totális határforgalom-ellenőrzés olyan ideológiai és politikai alapállást fejezett ki, amelyre jellemző volt a mindenkivel szembeni bizalmatlanság, a polgári demokráciákból érkezők ellenségként való kezelése. Még a magyar állampolgárok utazási korlátozásainak feloldása is együtt járt a teljes körű jelentőszolgálat bevezetésével.”⁴⁹

A schengeni elvek szerinti határforgalom-ellenőrzést a szelektív⁵⁰ (ellenőrzés alá vont személyek – kockázatelemzésen alapuló – elkülönítése állampolgárság szerint, például a szabad mozgás uniós jogával rendelkező állampolgár és harmadik ország állampolgára) és differenciált⁵¹ (ellenőrzés tartalmát, elemeit határozza meg, például minimum ellenőrzés, alapos ellenőrzés, elkülönített helyen végrehajtott ellenőrzés) elvek szerint kell végrehajtani. Ezen elvárások érvényesítésével kell azt biztosítani, hogy az ellenőrzés csak a szükséges ideig tartsa fel a forgalmat, ne eredményezzen indokolatlan utasvárakoztatást és ezzel együtt fedje fel a jogsértő cselekményt elkövető személyeket. A rendőrség határrendészeti szolgálati ágának abban van kiemelt feladata, hogy a hazai jogalkotáson és belső normákon túlmutatóan, az Európai Unió közvetlenül alkalmazandó jogi normái szerint is képes legyen a térség biztonságát garantálni. A szelektív és a differenciált ellenőrzési metodika alkalmazásával az elvárt szintű biztonság érvényesülését garantáló, legszükségesebb mértékű ellenőrzési elemeket kell alkalmazni. A biztonság fenntartásához igazított állampolgársági besorolás kockázati szintje határozza meg alapvetően az ellenőrzés tartalmi elemeinek számát, és mértékét.⁵² Az ellenőrzést befolyásoló tényezők között említhetjük:

- milyen viszonylatban történik a határforgalom ellenőrzése (például harmadik országgal közös határszakaszon; vagy az Európai Unió tagságával rendelkező, de még nem teljes jogú schengeni tagsággal, de már a schengeni értékelésen átesett állammal közös határszakaszon);

⁴⁷ Balla (2007) 22.

⁴⁸ Varga (2016a) 226–238.

⁴⁹ Kiss (1992) 4.

⁵⁰ Szelektivitás: kiválasztás, kiválogatás.

⁵¹ Differenciálás: különbségtevés, megkülönböztetés.

⁵² Zsigovits (2014) 61–66.

- milyen az adott viszonylat/irány jogsértő cselekmények elkövetése/valós veszélye szerinti aktivitása (ide tartozik a zöldhatáron jellemző tiltott határátlépést elkövető személyek, irreguláris migránsok száma is);
- a határátkelőhely adottsága/lehetősége (elhelyezkedése, úthálózati megközelíthetősége – csak egy vagy több irányból is –, áteresztőképessége, technikai felszereltsége, állomány felkészültsége és szolgálati fegyelme);
- az utasforgalom (összetétele, szabad mozgás uniós jogával rendelkező, harmadik ország állampolgára – vízummentes vagy vízumkötelezett, nagysága);
- a határforgalom-ellenőrzésében részt vevő hatóságok közötti együttműködés tartalma, belső szabályzók összhangja, ellenőrzésre gyakorolt hatásuk;
- a határforgalom-ellenőrzésre vonatkozó szabályok, normás, bevezetett szigorító intézkedések ellenőrzésre gyakorolt hatása.

A szelektív és differenciált határforgalom-ellenőrzés végrehajtására ma is helytálló az alábbi megfogalmazás: „A határforgalom differenciált és szelektív ellenőrzése alatt a határforgalmi kirendeltség⁵³ olyan tevékenységét értjük, amikor az államhatáron átlépésre jelentkező személy, jármű, szállítmány ellenőrzését, felügyeletét a meghatározott irányba, időben, valamint az utas- és járműkategóriák, továbbá általánosított ismérvek, információk, gyanúkok figyelembe vételével, az adott cél, feladat elérését legjobban biztosító ellenőrzési módszer, eszköz és körülmény megválasztásával – a mindenkor követelmények függvényében – különböző tartalommal hajtják végre.”⁵⁴ A schengeni térség biztonsága azon múlik, hogy a külső határok ellenőrzéséért felelős hatóságok hogyan tudják a tömegellenőrzés keretében a szelektív és differenciált ellenőrzés megfelelő kockázatelemzésen alapuló eredményes végrehajtását biztosítani.⁵⁵ Képes-e az ellenőrzési rendszer a más országok biztonságának garantálása mellett teljesíteni azon „küldetését”, hogy az intézkedéseket egységes mérce szerint, a nemzeti törvények és nemzetközi jog figyelembevételének garanciája mellett történjenek.

A lisszaboni szerződés és a stockholmi program előírásai értelmében mindenki számára egyértelmű tényként kell elfogadni azt, hogy a határellenőrzés szerepe a jövőben még nagyobb jelentőséggel bír és tovább erősödhet. Ezzel együtt továbbra is kiemelt figyelmet kell arra fordítani, hogy a jóhiszemű utazók és a szabad mozgás jogával rendelkező személyek utazását semmilyen intézkedés ne nehezítse. Az Európai Unió döntéseiből világosan látszik, hogy egy olyan egyensúly megteremtésére hivatott, amely egyaránt garantálja a biztonságot és a szabad mozgást, valamint az arra rászorulóknak védelmét.⁵⁶

⁵³ A határforgalmi kirendeltség helyett jelenleg a határrendészeti kirendeltséget, a magyar–horvát határszakaszon a határszakasszal rendelkező rendőrkapitányságot, és a Repülőtéri Rendőri Igazgatóság Határrendészeti Osztályát kell érteni.

⁵⁴ Varga (1994) 16.

⁵⁵ Zsigovits (2013) 177–183.

⁵⁶ Vas (2015)

A határátkelőhelyeken az irreguláris migráció kialakulásának megelőzésére alapvetően nem kell külön intézkedéseket hozni, mivel az egységes elvek szerinti ellenőrzési metodika elemeinek követelményszerű érvényesítése képes a rendszer biztonságát garantálni. Ezzel együtt fontosnak tartok két területet kiemelni, amely az ellenőrzés „gyenge láncszemét” jelentheti, és a tiltott határátlépés szándékával, átkelőhelyre érkező személyek esetleges „sikerét” okozhatják. Az első a személyazonosítás végrehajtása, a második pedig a járművek, főleg a tehergépkocsik és a tehervonatok átkutatása. A kiemelést azért tartom indokoltnak, mert alapvetően ez a két terület az, ahol az ellenőrzést végző személy szubjektív feladat végrehajtásán múlik a siker. Ezen szubjektív tényezők megszüntetését biztosítja a biometrikus adatok rendészeti célú alkalmazása.⁵⁷ Az európai uniós tagállamok állampolgárainak biztonságát egyrészt azzal igyekszik biztosítani, hogy olyan útlevelekkel látja el őket, amelyekkel megteremtették a tulajdonos közvetlen kapcsolatát a biometrikus adatok révén, így biztosítható a közösséghez való tartozásuk ténye. Másrészt viszont az EU Biztonsági Stratégiája⁵⁸ és a Belső Biztonsági Stratégiája⁵⁹ is biztonsági kockázatként értékeli az illegális migrációt, amelynek egyik kiszűrési lehetősége a vízumkötelezett országok állampolgárainak kétséget kizáró személyazonosítása, amely jelenleg a Vízuminformációs Rendszer alkalmazásával garantálható, hiszen a biometrikus adatok felvételezése során a vízum tulajdonosa és a vízum között is létrejön a közvetlen kapcsolat. A biometrikus adatok alapján történő személyazonosítás végrehajthatósága érdekében rögzített információk minden esetben a kor technikai és technológiai fejlettségi szintjével összhangban eredményezik az okmányok biztonsági elemeinek fejlődését. Ezzel biztosítottá válik az okmányok egyszerű eszközökkel és módszerekkel történő azonosítása, és a hamisítás elleni védelme is növekszik. A biometrikus adatok és a hagyományos, okmányba rögzített biztonsági elemek alapján történő személyazonosítás nem nélkülözik egymás jelentését, hanem kiegészítik egymást. Minden ellenőrzési mechanizmusnak megvan a kívánt biztonsági szint eléréséhez igazodó helye.

Ha az úti okmányok ellenőrzése már nem hordoz magában biztonsági kockázatot, ekkor alapvetően egy „járható út” marad a határátkelőhelyen elkövetett tiltott határátlépéshez, amely nem más, mint a járművekben történő megbúvás. Ezen a területen alapvetően a személygépkocsikban, tehergépkocsikban és a tehervonatokon történő elkövetési módszerrel kell számolni. A személygépkocsiban megbújt személyek felfedése nem jelenthet kihívást az ellenőrzést végző személyeknek, de hozzátartozik, hogy az elkövetők mindenre elszántak, és képesek nagyobb csomagokban (táskában), ülés kárpitjában, ülés és csomagtartó hátfalai között, pótkerék és a tank helyén kialakított rejtékhelyen, műszerfal alatt, vagy éppen a motortérben elrejtőzni.

⁵⁷ Balla (2013)

⁵⁸ Az Európai Tanács által 2003. december 12-én *Egy biztonságos Európa egy jobb világban* címmel elfogadott európai biztonsági stratégia.

⁵⁹ Az Európai Unió belső biztonsági stratégiája, Az európai biztonsági modell felé, Luxembourg: Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2010.

Nagyobb ellenőrzési kihívást és biztonsági kockázatot jelent a tehergépkocsikban történő megbúvás felfedése, amely a szerelvények kialakításából (például zárt, nyitott, merevfalú, ponyvás, tartály) és a szállított áruk jellegétől (például ömlesztett, raklapos, folyadék) és szállítás biztosításától (például plomba) nagymértékben függ, viszont nem lehet befolyásoló hatással az ellenőrzés végrehajtására. Megbúváásra alkalmas helyek lehetnek például:

- a vezetőfülke ülései mögötti és alatti helyek;
- a vezetőfülkében található ágy alatti, mögötti területek;
- a vezetőfülke és a raktér között lerekesztett terület (azon tehergépkocsiknál, ahol a vontató és a rakodófelület egy felépítmény);
- a rakodótér lerekesztett, főleg a végfal felőli területe;
- a rakodóterületen a szállítmányok alatt és között (ezt nagymértékben befolyásolja a szállított áru jellege);
- a pótkerék felni belseje (ha a pótkerék úgy van az alvázhhoz rögzítve, hogy a légüres tér a plató felé mutat);
- az üzemanyagtartály lerekesztett területe;
- a szerszámosláda lerekesztett területe;
- alvázhhoz rögzített merevítő főlötti rész, amely alkalmas a felkapaszkodáshoz;
- a dupla alváz területe;
- a forgózsámoly területe, vagy
- a tartálykocsik lerekesztett területei.

Ezen megbúvások felfedésének szinte egyetlen lehetősége, ha az ellenőrzést végző személy ismeri:

- a határforgalomban közlekedő járművek felépítését;
- a járművek típusát;
- az egyes típusokra jellemző megbúváásra kialakítható helyeket;
- a megbúváásra alkalmas helyek ellenőrzésének lehetőségét és módszerét.

Természetesen a különböző technikai eszközök alkalmazása jelentősen növelheti a felfedés eredményességét, de figyelemmel kell lenni arra a tényre is, hogy ezen eszközök alkalmazása alapvetően függ az építménytől, az ellenőrzési helytől és a szállított árutól. Általánosságban elmondható, hogy ezen összetett ellenőrzési szempontok alapján csak a röntgen tud kétséget kizáró eredményt biztosítani. Azon határátkelőhelyeken, ahol nincs stabil vagy mobil- (de a teljes jármű átvizsgálására alkalmas) berendezés, ott elsődleges követelmény azok beszerzése és telepítése, mert a megbúvás módszerének előtérbe helyeződése esetén ez lehet a hatékony lépés a felfedéshez (ez igaz a teher szállító vonatok esetén is).

Melyek azon profilok, amelyek kockázatelemzés alapján segíthetik az ellenőrzést végző munkáját? A teljesség igénye nélkül, az alábbiakra kell kiemelt hangsúlyt fektetni:

- a gépkocsi – hasonlóan a többi járműkategóriához – vezetőjének viselkedése (például feltűnően nyugodt vagy ideges; kapkod; csak félszavakkal válaszol a feltett

kérdésekre, vagy éppen próbálja lekötni az ellenőrzést végzőt beszélgetéssel; kerüli a szemkontaktust; folyamatosan keres valamit, pótcselekményeket végez, amelyek nem illenek egy ellenőrzés tartalmába);

- a jármű honossága eltér a gépkocsivezető/gépkocsivezetők állampolgárságától és a szállított árunak a kiinduló és célországától;
- az okmányok (úti és fuvar) összevetése során az útvonalkövetés nem egyértelmű;
- az útvonalkövetésből megállapítható, hogy a jármű migrációs útvonalon közlekedik;
- a vámrázás biztosítás nem ad egyértelmű választ a rakomány védelmére (túlságosan laza a zsinór, nincs megfelelően befűzve, gyenge fizikai erővel történő húzásra is enged, nyúlik, szétesik);
- a ponyva sérült (vágási és nem szakszerű javítási nyomok találhatók rajta);
- a fülkében olyan csomagok, kézipoggyász, személyes használati eszközök, vagy ruházat van, amely nem összeegyeztethető a gépkocsivezető személyével.

A járműben történő megbúvás másik kockázati tényezője, ha nem a közúti, hanem a vasúti forgalomban közlekedő személy és teherszállító szerelvényeket kísérlik meg hordozó eszközként használni a tiltott határátlépést elkövetni szándékozó, irreguláris migránsok. A személyszállító vonatok belső kutatásánál alapvetően a mennyezeti üregek; mellékhelyiségek (WC, kapcsolófülke); ülések alatti és mögötti részek; kocsik közötti összekötő folyosók; étkező, háló és büfé kocsik; funkcionális helyiségek (konyha, postai küldemények tárolásának helye, személyzeti helyiségek) ellenőrzésére kell kiemelt figyelmet fordítani. A tehervonatokon, illetve a személyszállító vonatok külső részén leginkább az alábbi megbúvási helyekkel/módszerekkel lehet számolni:

- fedett/zárt vagonokban (rakterületről leválasztott területen, üresen vagy áruval – darabos, ömlesztett – töltötten);
- tartálykocsik belső rakterében (rakterületről leválasztott területen, üresen vagy folyadékkal töltötten);
- szállítmányok/rakományok között rejtőzve;
- személygépkocsi, tehergépkocsi szállítmányok között vagy azokban (ponyvát ki-
vágva) rejtőzve;
- élőállat-szállítmány között;
- forgózsámolyra, alvázra, tengelyekre, légtartályra felkapaszkodva;
- a vagonok közötti ütközőkön;
- vasúti kocsik tetején hasalva;
- vámrázzal biztosított kocsikban a vámráz megbontásával, majd külső segítő általi visszahelyezésével;
- a kiinduló országban a vámráz felhelyezése előtt elrejtőzve;
- zárt konténerekben a kiinduló országban a konténer zárása és vámrázolása előtt elrejtőzve.

Ezen elkövetési magatartások nem taxatív és teljességet magán hordozó felsorolások, hanem a figyelem felkeltését szolgálják. Azt mutatják, hogy egy egyszerűnek tűnő kutatás során az egyes járműtípusoknál mennyi apró részletre kell figyelni ahhoz, hogy a kutatást végző is hozzá tudja adni a munkája produktumát a biztonsághoz. Téves az a felvetés, hogy a kutatást bárki végre tudja hajtani. A kutató éppen olyan fontos láncszeme a határellenőrzésnek, mint az útlevélkezelő. Ez is egy külön szakma. Mint mindenhol, itt is fontos a megérzés, de a tudatosság nélkül csak egy szubjektum lesz és nem egy rendszer része.

„A biztonsági kockázatok és veszélyforrások jellege igényli a helyzet folyamatos elemzését, értékelését.”⁶⁰ A biztonságunk csak a határőrizetet és a határforgalom ellenőrzését szigorító, vagy inkább következetességét egységesítő intézkedések kölcsönös, egymásra épülő, egymással összhangban lévő, egymást erősítő jellege tudja biztosítani. A zöldhatár őrizetét biztosító komplex határőrizeti rendszer működtetése mellett a határforgalom-ellenőrzésében is tovább kell folytatni a felkészülést az irreguláris migráció kezelésére.

IRODALOMJEGYZÉK

- Balla József – Kui László (2016): A határőrizeti célú ideiglenes biztonsági határzár és határőrizetre gyakorolt hatásai. *Hadtudományi Szemle*, 10. évf. 1. sz. 222–238.
- Balla József (2007): A megbízható személyazonosítás, a biztonságos határforgalom-ellenőrzés garanciája. *Határrendészeti Tanulmányok*, 2007/3. sz. 20–24.
- Balla József (2013): *A biometrikus adatokat tartalmazó úti és személyazonosító okmányok biztonságnövelő hatása a határ- és közbiztonság alakulására*. PhD-értekezés. Budapest, NKE.
- Balla József (2016): A Magyar Honvédség helye és szerepe a határőrizeti rendszerben. *Hadtudományi Szemle*, 10. évf. 1. sz. 354–364.
- Balla József (2017): Határőrizeti intézkedések a migrációs válság kezelésére és megszüntetésére. In Tólas Péter szerk.: *Magyarország és a 2015-ös migrációs válság*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó. 83–100.
- Deák József – Gáspár Szabolcs – Háncs Tivadar – Révai Róbert (2016): A migráció rendészeti és egészségügyi aspektusai napjainkban. *Belügyi Szemle*, 64. évf. 9. sz. 5–15.
- Deák József (2016a): A rendészettudomány kialakulása és gondozásának nemzetbiztonsági, határőrizeti példái a Belügyi Szemleben a rendszerváltásig. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 4. évf. 4. sz. 43–75.
- Deák József (2016b): Külföldi határőrizeti anyagok megjelenése a Belügyi Szemle Tájékoztatójában (1964–1972). *Magyar Rendészet*, 16. évf. 1. sz. 25–32.
- Fórizs Sándor (2015): Menekültügyi válsághelyzet 1947-ben. *Belügyi Szemle*, 63. évf. 2. sz. 149–163.
- Fórizs Sándor: (2014): Az idegenrendészet problémái 1947-ben. *Magyar Rendészet*, 14. évf. 4. sz. 53–64.
- Görbe Attiláné Dr. Zán Krisztina (2015): Az idegenellenesség, mint a migráció egyik társadalmi kihívása. In Hautzinger Zoltán szerk.: *Migráció és rendészet*. Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság Migrációs Tagozat. 33–48.
- Görbe Attiláné Zán Krisztina (2013): A migráció mint a magyar idegenrendészet XX. századi történetének sajátos területe. In Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán szerk.: *A modernkori magyar*

⁶⁰ Varga János (1999) 37.

- határrendészet százttíz éve*. Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság Határrendészeti Tagozat. 193–208.
- Hautzinger Zoltán (2015): Az irreguláris migráció büntetőjogi aspektusai. In Hautzinger Zoltán szerk.: *Migráció és rendészet*. Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság Migrációs Tagozat. 49–68.
- Hautzinger Zoltán (2016): *Idegen a büntetőjogban*. Budapest, AndAnn.
- Kiss Kálmán (1992): A változó Határország (tudományos konferencia). *Határorségi Tudományos Közlemények*. Budapest, a BM Határország Tudományos Bizottságának kiadványa.
- Kiss Lajos (2000): A határőrizeti tevékenységek In Kónya József szerk.: *Az államhatár rendszete és védelme*. Budapest, ZMNE. 107–116.
- Kiss Lajos (2015): *A határrendészeti képzés fejlődési vonalai a schengeni térségben*. PhD-értekezés. Budapest, NKE Hadtudományi Doktori Iskola.
- Kovács Gábor (2001): *A határőrségi csapaterő határrendészeti alkalmazásának szükségessége, elvei, módszerei és lehetőségei*. PhD-értekezés. Budapest.
- Kovács Gábor (2008): A határrendészetben ható néhány általános elv fejlődése és változása „Schengen” után. *Magyar Rendészet*, 8. évf. 1–2. sz. 131–144.
- Kovács Gábor (2015): A Magyar Rendőrség szerepvállalása hazánk határbiztonságában és a schengeni külső határok ellenőrzésében. In Hautzinger Zoltán szerk.: *Migráció és rendészet*. Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság Migrációs Tagozat. 69–84.
- Milborn, Corinna (2008): *Európa: az ostromlott erőd, a bevándorlás fekete könyve*. Pécs, Alexandra Kiadó.
- Rapčan, Jaroslav – Rapčanová, Michaela (2010): Az Európai Unió állampolgársága és a szabadság, biztonság és jog térségének összefüggései. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XI*. Pécs. 139–154.
- Ritecz György – Sallai János (2016): *A migráció trendjei, okai, és kezelésének lehetőségei 2.0*. Budaörs, Hanns Seidel Alapítvány.
- Ritecz György (2016a): A migráció trendjei és ami mögötte van. *Regio*, 24. évf. 2. sz. 109–139.
- Ritecz György (2016b): A tömeges migráció és/vagy népvándorlás ürügyén – A kialakult tömeges migráció katalizátorai. In Deák József – Gaál Gyula – Sallai János szerk.: *A toll sokszor erősebb, mint a kard, Rendészettudományi tanulmányok Prof. Dr. Főrizs Sándor 65. születésnapja tiszteletére*. NKE Rendészettudományi Kar. Budapest, NKE Szolgáltató Nonprofit Kft. 174–189.
- Teke András (2007): Az integrált rendvédelmi működés stratégiai összefüggései. *Határrendészeti Tanulmányok*, 2007/2. 4–32.
- Varga Béla (1994): A szelektív, differenciált határforgalom-ellenőrzési rendszer értelmezése. *Határőrségi Tanulmányok*, Budapest. 11–27.
- Varga János (1999): A nemzeti biztonsági stratégia és a határőrizet. *Főiskolai Figyelő*, 1999/2. 27–37.
- Varga János (2000): Határforgalom ellenőrzés a schengeni tagállamokban. In Virányi Gergely szerk.: *Határellenőrzés az Európai Unióban*. Budapest, Hanns Seidel Alapítvány. 75–133.
- Varga János (2016a): A totális határforgalom ellenőrzéstől a szelektív és differenciált ellenőrzésig, In Deák József – Gaál Gyula – Sallai János szerk.: *A toll sokszor erősebb, mint a kard, Rendészettudományi tanulmányok Prof. Dr. Főrizs Sándor 65. születésnapja tiszteletére*. NKE Rendészettudományi Kar. Budapest, NKE Szolgáltató Nonprofit Kft. 226–238.
- Varga János (2016b): A magyar határrendészeti rendszer működése a tömeges méretű migráció kezelése során. *Határrendészeti Tanulmányok*, 2016/3. 92–108.
- Vas Gizella (2015): *A határrendészet helye, szerepe a schengeni térségben*. Magyar Rendészettudományi Társaság, Migráció és Társadalom. Budapest.
- Zsigovits László (2013): A Big Data, mint a rendvédelem egyik nagy kihívása, *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIV*. Pécs, 177–183.
- Zsigovits László (2014): Globalizációból fakadó rendészeti kihívások a korszerű információtechnológia tükrében. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XV*. Pécs. 61–66.
- Zsigovits László (2015): Modernkori veszélyek és rendvédelmi robotok. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XVI*. Pécs. 65–70.

Jogforrások

1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről. Forrás: njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=21269.314601 (2017. 03. 14.)
- 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet a rendőrség szolgálati szabályzatáról. Forrás: njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=137964.314429 (2017. 02. 18.)
- 330/2007. (XII. 13.) Korm. rendelet a határterületről, valamint a határátkelőhely területére nem határátlépés céljából történő belépés és tartózkodás szabályairól. Forrás: njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=112633.269496 (2017. 02. 18.)
- A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 08. számú Parancsa, Budapest, 1969. évi július hó 23-án.
- A rendkívüli bevándorlási nyomás kezelése érdekében szükséges egyes intézkedésekről szóló 1401/2015. (VI. 17.) számú kormányhatározat
- Az EU Schengeni Katalógusa, Külső határellenőrzés Kiutasítás és visszafogadás Ajánlások és legjobb gyakorlatok. Forrás: register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=HU&f=ST%207864%202009%20INIT (2017. 03. 10.)
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/399 rendelete a személyek határátlépésére irányadó szabályok uniós kódexéről (Schengeni határ-ellenőrzési kódex). Forrás: eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=OJ:L:2016:077:FULL&from=HU (2017. 03. 14.)
- Az Európai Tanács által 2003. december 12-én „Egy biztonságos Európa egy jobb világban” címmel elfogadott európai biztonsági stratégia.
- Az Európai Unió belső biztonsági stratégiája, Az európai biztonsági modell felé, Luxembourg: Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2010.
- Az Unió Helyzete 2016: Jean-Claude Juncker, az Európai Bizottság elnökének beszéde 2016. szeptember 14. Forrás: ec.europa.eu/commission/state-union-2016_hu (2017. 03. 10)
- Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata. Forrás: www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/hng.pdf (2017. 03. 10.)
- Határforgalom-ellenőrzési szabályzat, Belügyminisztérium Határőrség Országos Parancsnoksága, ÁBTL-4.2.-10-21/8/1969/2 szám, 1969., HT-4 „Szigorúan Titkos”, az 1995. évi LXV. tv. 28. §-ára figyelemmel a minősítése megszűnt
- Határforgalom-ellenőrzési Szabályzat az Országos Rendőrfőkapitány 24/2015 (X. 15.) ORFK Utasítása
- III. Nemzetközi Határrendészeti Konferencián részt vevő, 20 ország határrendészeti képviselői által elfogadott CHARTA, Siófokon 1995. május 2–3.
- Kézikönyv a BM Határőrség határforgalom ellenőrzésében résztvevő sorállomány részére*, Belügyminisztérium Határőrség Országos Parancsnoksága, a 0056/261/1982. szám, 1982-ben, „Szolgálati használatra!” minősítéssel.
- Magyarország Alaptörvénye. Forrás: njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=140968.322953 (2017. 02. 18.)
- Országos Rendőrfőkapitányság Határrendészeti Helyzetkép 2015. XII. Forrás: www.police.hu/sites/default/files/hatarrendeszet_hk_2015.12.pdf (2016. 12. 10.)
- Országos Rendőrfőkapitányság Határrendészeti Helyzetképek 2016. XII. Forrás: www.police.hu/sites/default/files/hatarrendeszet_hk_2016.12.pdf (2017. 03. 10.)
- Országos Rendőrfőkapitányság Határrendészeti Helyzetképek 2017. I. Forrás: www.police.hu/sites/default/files/hatarrendeszet_hk_2017.01.pdf (2017. 03. 10.)
- Rendészettudományi szöszedet, a magyar rendészeti szervek által gyakrabban alkalmazott szakmai szócikkek gyűjteménye*. Készült az IRM Oktatási Főigazgatóság, valamint a Magyar Rendészettudományi Társaság, megbízásából, Budapest, 2008. Forrás: rendeszet.hu/rendeszeti-szoszedet (2017. 01. 18.)

ABSTRACT

Elements of the Schengen Based Border Traffic Control in Hungary in 2016

BALLA József

In order to prevent and manage irregular migration, measures taken exclusively in the field of border surveillance are not effective since the integrated border management is based upon multilevel and interdependent parts of a complex system of which the surveillance is only one single element. Border checks at border crossing points executed in the required manner represent an added value in managing migration equal to border surveillance. Reliable identity checks and searches of the hiding places of vehicles, trucks and freight trains have significant relevance.

Keywords: border protection, border traffic control, security, mass migration, illegal migration